

d'ací, d'allà



Sobre història de la ciència

Recentment, he llegit el llibre *Cinzel, martillo y piedra* de J. M. Sánchez Ron (Taurus, Madrid, 1999), sobre història de la ciència a Espanya. És un llibre atractiu, amè, amb l'alt nivell de coneixements a què ens té acostumats l'autor, i que dedica una atenció especial als intents d'establir i consolidar institucions científiques a Espanya. El nivell desoladorament baix de la universitat del segle passat, l'obra de la Junta para Ampliación de Estudios, el desastre de la Guerra Civil, la fundació i creixement del CSIC, i els intents de recuperació d'alguns científics espanyols a l'estranger, constitueixen els aspectes centrals de l'obra, que també dedica atenció detallada a alguns personatges com ara Echegaray, Ramón y Cajal, Cabrera, Catalán i Rey Pastor.

El llibre, de més de 300 pàgines, en dedica menys de deu a Catalunya. Hi són esmentats, certament, però molt sumàriament, l'Observatori Fabra, Comas i Solà, Fontserè, Terradas, Font i Quer, Pascual. València és pràcticament inexistent. Això no em portarà pas a menystenir els valors del llibre —que ja en el pròleg adverteix que centrarà el seu interès a Madrid, tot i que afirma que intentarà reflectir la ciència a Espanya. Sí que ho crec interessant, però, com a motiu per reflexionar sobre què fem per estudiar i donar a conèixer la tradició i l'actualitat científica del nostre país.

Cal advertir que l'activitat en

aquest sentit és, tot i que a primera vista no en siguem conscients, considerable. La Fundació Catalana per a la Recerca promogué dues iniciatives importants: un repertori biogràfic de científics catalans dels darrers cent cinquanta anys, en dos volums molt ben editats (*150 anys de Ciència i Tècnica als Països Catalans. Una aproximació biogràfica*, J. M. Camarasa i A. Roca Rosell (dir.), (Barcelona, 1991)), i una col·lecció de biografies de científics catalans encara vius, la darrera de les quals, fins avui, és la del matemàtic Lluís Santaló, a càrrec de Xavier Duran (Fundació Catalana per a la Recerca, Barcelona, 1999). La Universitat de Barcelona impulsa també una col·lecció, «Homenatges», els volums de la qual apleguen textos i comentaris sobre alguns dels professors més destacats de la Universitat en ocasió de la seva jubilació. Finalment, la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica organitza cada dos anys un congrés que reuneix un nombre considerable de participants, del qual se'n publiquen les actes.

Es tracta, però, d'iniciatives bastant especialitzades, i que sovint no troben prou difusió en els cercles científics ni prou ressò en la premsa ni prou apreciació en els analistes de la nostra cultura. Hem suggerit diverses vegades la conveniència d'un opuscle breu —amb edicions en diverses llengües, per tal de poder-lo aprofitar per a la documentació

repartida en congressos—, amb una síntesi de les línies principals de la ciència a Catalunya. La tradició en medicina és considerable, i bastant coneguda i apreciada; força menys coneguda és la tradició naturalista, especialment en botànica, paleontologia i ecologia. El conreu aprofundit de la química, la física i les matemàtiques és més recent encara. Que els estudiants de ciències en tinguessin un cert coneixement seria un progrés respecte a la situació actual, de la més absoluta ignorància en aquest aspecte.

Ser conscients de l'existència d'una certa tradició científica —completament invisible en el nostre entorn mediàtic— i la voluntat de contribuir conscientment a enriquir-la amb noves aportacions ens poden ajudar a assolir una visió de perspectiva que depassi el treball estrictament individual o del grup de recerca en què hom el desenvolupa. Ens hem d'esforçar a aconseguir que la ciència tingui un lloc més destacat que fins ara en la panoràmica i la vitalitat cultural del nostre país —tan mancada pel que fa a l'assaig, per exemple— i en el desenvolupament de les seves potencialitats d'innovació industrial. En tot cas, aquestes il·lusions seran més fèrtils i ens faran perdre menys temps que no pas les queixes del poc pes que la ciència té en els pressupostos i en el respecte i l'apreciació del públic.

David Jou